

PO ZBOROVANJU SOVJETSKEGA PARLAMENTA

Priprave na vrhunski sestanek Vzhoda in Zapada

Novo „neverjetno“ rusko orožje - Hruščev svari in ponuja spravo

Zanimanje mednarodne javnosti je trenutno še vedno obrnjeno na zasedanje parlamenta Sovjetske Rusije, ki se je pred dnevi zaključilo. Posebno radovedni so bili tuji opazovalci na govor Nikite Hruščeva, ker so se zavedali, da so predvsem od njegove volje odvisni odnosi Rusije do drugih dežel v svetu in notranji razvoj države.

Da bo Hruščev 1300 parlamentarcev v Kremlju govoril o uspehih svoje vlade v notranji in zunanji politiki, je vsakdo pričakoval. In res je gospodar Rusije razložil Vrhovnemu Sovjetu, kako ugodno poteka uresničevanje njegove sedemletke, katere cilj je, da v marsičem privede Sovjetsko zvezo na isto stopnjo blaginje, kot jo ima Amerika. O sedemletki je dejal, da bo izvedena pred uradno določenim rokom.

»MIR IN PRIJATELJSTVO MED NARODI«

Hruščev je govoril tudi o velikih uspehih ruskega znanstva, ki jih ves svet priznava: Rusija je na številnih področjih fizike in zlasti v raziskovanju vsemirja prva in najnaprednejša dežela na zemlji.

Politično najpomembnejša sprememba, katero je Hruščev sklenil vpeljati v notranje življenje Rusije, pa je naslednja. Opravi bo za vso državo pristojno notranje ministrstvo v Moskvi, s katerim je Stalin dolga leta in zlasti pod Berio strahoval svoje nasprotnike v najbolj oddaljenem kotu Sovjetske zveze. Pred Čeko, GPU, NKVD in, kakor se je že imenovala tajna politična policija, ni bil nihče varen. Pred njo so se tresli tudi ministri in generali. Sedaj bo ta vsemogočna ustanova zatrta in njene naloge za vzdrževanje javnega reda bodo prešle v pristojnost zveznih republik, katerih pravice se tudi v gospodarstvu čedalje bolj večajo.

Vse to je seveda zelo važno, toda svet se trenutno mnogo bolj zanima za zunanjo politiko Hruščeva. In zadnje zasedanje je bilo v glavnem tudi tej posvečeno, saj se je spored vseh razprav glasil: »Razorožitev — sredstvo za krepitev miru in prijateljstva med narodi«.

EN MILIJON DVE STO TISOČ

Kar je naredilo velik vtis na svet, je bil najprej zakonski predlog vlade, naj se sovjetska vojska zmanjša za 1 milijon 200 tisoč mož, in sicer brez ozira na to, ali bodo tudi druge države zmanjšale svoje oborožene sile. Hruščev je pri tej priliki navedel tudi številke, česar Moskva doslej ni še nikoli storila, ker je štela vse vojaške zadeve za strogo tajnost.

Iz govora Hruščeva izhaja, da je ruska armada ob koncu vojne obsegala 11 mi-

lijonov 365 tisoč mož, v enem letu do dveh bo pa štela skupno z mornarico 2 milijona 423 tisoč. Odpuščene vojake bo Rusija zaposlila v gospodarstvu, in sicer bržkone v Sibiriji, kjer nastajajo nova industrijska središča in se tudi poljedelstvu posveča velika pažnja. Možje, ki pojdejo v te kraje Azije, bodo prejeli posebne doklade. S tem znižanjem oboroženih sil bo država prihranila letno 16 do 17 milijard rubljev.

NAJBOLJE OBOROŽENA DRŽAVA NA SVETU

Hruščev je pa naglasil, da zavoljo odpušta toliko vojakov obrambna moč Rusije ne bo padla. Njeni učenjaki, tehniki in delavci so namreč opremili državo s popolnoma novimi, najsodobnejšimi vrstami orožja, v prvi vrsti z vodljivimi jedrskimi izstrelki, tako da sta mornariča in letalstvo zgubili »ves svoj nekdanji pomen«.

»Sovjetska zveza,« je dejal Hruščev, »razpolaga s takimi bojnimi sredstvi in tako silovitimi izstrelki, kot jih ni imela še nikoli nobena vojska na svetu«. In če ne pride do popolne in splošne razorožitve, bo Rusija svoje orožje še izpopolnila in pomnožila. Sovjetska zveza je nedotakljiva. Istčasno je Hruščev naznanil, da se v tovarnah Rusije zdaj izdeluje orožje, ki je še bolj strašno, in njeni učenjaki pripravljajo

eno tako, ki bo imelo naravnost »neverjetno« napadalno in uničujočo silo. Tuji učenjaki si sedaj belijo glavo, kakšno bi moglo biti to »neverjetno orožje«.

»MEHCANJE« ZAPADNJAKOV

Kakšni so politični cilji Nikite Hruščeva, da je tako govoril pred sovjetskim parlamentom in s tem pred zapadnjaki? In to ravno v času, ko se pripravlja vrhunski sestanek med komunisti in zapadnjaki, ki naj bi sklepali o splošnem razoroževanju in o mirnem ter prijateljskem sodelovanju med narodi!

Po našem je Hruščev hotel prikazati svetu, kako mogočna je Rusija in kako je zagadatelj nevarno in škodljivo živeti z njo v sovraštvu. Njegov govor je bil nekaka duhovna priprava na vrhovni sestanek, ki bo to spomlad v Parizu. »Omehčati« bi moral tiste kroge na zapadu, ki so sličnega mišljenja kot kardinal Ottaviani ter odločno odklanjajo sleherni stik in sporazum s Sovjetsko Rusijo.

Da bi dokazal, kako koristen bi bil dogovor z Rusijo, je Hruščev ponovil svoje predloge o splošni razorožitvi, o prepovedi atomskih razstreljevanj in o mirnem reševanju vseh nasprotij med narodi na področju politike in tudi gospodarstva.

Moskva je prodrla v Perzijski zaliv

Kako resna tekmovalka postaja Rusija tudi v svetovnem gospodarstvu, zapadnjaki že zdavnaj vedo in čutijo. Moskva se čedalje bolj udeležuje v gospodarstvu Azije, Afrike in Južne Amerike in prvič v zgodovini je začela tekMOVATI z zapadnjaki tudi pri izkoriščanju nafte na Srednjem vzhodu.

Največje množine petroleja imajo, kot znano, Iran (Perzija), Irak (Mezopotamija) in Kuvajt, ki leže ob Perzijskem zalivu. Te dežele so s posebnimi pogodbami, ki naj bi veljale od konca tega stoletja, prepustile izkoriščanje svoje nafte zapadnim velelilam, zlasti Veliki Britaniji, Franciji in Ameriki. Rusija je bila izločena.

Položaj se je pa spremenil, ko so strokovnjaki ugotovili, da leže tudi pod površino morja velika bogastva nafte, katera niso še dana nikomur v najem. Za ta petrolej so se začeli potegovati poleg Amerikancev in Angležev tudi Japonci in Italijani. V tej tekmi so najprej uspeli Italijani in sklenili pogodbo s Perzijo.

Sedaj smo pa zvedeli, da je 18. decembra 1959 bil v polni tihoti podpisan dogovor med Irakom in Rusijo in da so sovjetski

strokovnjaki zdaj že začeli vrtati za nafto v iraškem delu Perzijskega zaliva. To je gospodarsko ozadje političnega prijateljstva med Moskvo in generalom Kasemom, sedanjim gospodarjem Iraka ali Mezopotamije.

Rusi so ravno tako kot Italijani uspeli, ker so se zadovoljili z manjšimi dobički kakor zahodnjaške družbe.

NEVARNA SREDSTVA

Kako se Sovjetska Rusija gospodarsko krepi, nam dokazuje tudi njena proizvodnja zlata. Kakšno odločilno vlogo igra v gospodarstvu zlato, ni treba pojasnjevati. Vse države, ki kaj veljajo, si delajo čim večje zaloge te dragocene kovine. Največ je danes imajo Amerikanci in Angleži in zadnje čase stopajo njim ob stran — Rusi.

Rudnike zlata ima Rusija na najsevernejših predelih države. Čeprav so proizvodni stroški danes še zelo visoki in zato negospodarski, se je Moskva vrgla z vso odločnostjo na to panogo rudarstva in dosegla, da pridobiva sedaj približno toliko

RADIO TRST A

Nedelja, 24. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 16.00 Glasbeni popoldan; 17.00 »Sanjači«, radijska drama (Jože Tavčar - Martin Jevnikar). Igrajo člani RO; 18.20 Stravinski: Svatba, ruski koreografski prizori v štirih delih; 18.45 Slovenski solisti; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Paul Valery« (Jože Peterlin); 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 25. januarja, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše — »Male dame« (Luise May Alcott, Nives Cechet - Franc Gašperlin). Igrajo člani RO; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Giacomo Puccini: »La Boheme«, opera v štirih dejanjih — tržaški filharmonični orkester in zbor občinskega gledališča Giuseppe Verdi. Približno ob 21.10: Opera, avtor in njegova doba. Približno ob 22.00 uri: Mala literarna oddaja.

Torek, 26. januarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Janko Košir: Osnove sodobnega kmetijstva — Uvod: Nastanek plodne zemlje; 18.10 Marjan Lipovšek: Suita št. 2 v C-duru za godalni orkester; 18.35 Medjimurske narodne pesmi; 19.00 Sola in vzgoja — Danilo Sedmak: »O duševni razklanosti pri mladini« in Vzgojna posvetovalnica; 21.00 Ilustrirano predavanje — Franc Jeza: Mojstri groze — »Oscar Wilde in njegova zgodba«, nato Ansambel Borut Lesjak in Aleksander Skale; 22.00 Umetnost in življenje — Mirko Javornik: »Nekaj misli po 6. mednarodnem tednu religioznega filma na Dunaju«; 22.15 Jugoslovanski skladatelji — »Marijan Kozina« (P. Merku).

Sreda, 27. januarja, ob: 18.00 Z začarane police — Ivanka Cegnar: »Martinova pot okoli sveta«; 18.10 Čajkovski: Koncert za violino in orkester v D-duru; 18.45 Vaški kvintet; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); 21.00 Avtor tromesečja — Ugo Betti: »Gospodarica«, drama v treh dejanjih, prevedel Mirko Javornik; igrajo člani RO.

Četrtek, 28. januarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Franc Orožen: Življenje Babiloncev in Asircev — »Babilon in babilonski stolp«; 19.00 Širimo obzorja — Tone Penko: Sprehodi po tržaških muzejih — »Akvarij«; 21.00 Obletnica tedna — Miran Pavlin: »60-letnica rojstva Davida Edwina Hughesa, iznajditelja mikrofona«. Približno ob 22. uri: Iz sodobne književnosti — Franc Jeza: »Carlo Caccioli in njegova knjiga Beli kamen«.

Petek, 29. januarja, ob: 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa — »Šentviški čuki«; 18.10 Glazunov: Simfonija št. 4 v Es-duru, op. 48; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.20 Jugoslovanske ritmične popevke; 22.00 Znanost in tehnika — »Napredek znanosti in tehnologije v letu 1959«; 22.15 Koncert pianistke Gite Mally — Lajovic: Sonatine za klavir; Ramovž: 2. suita za klavir.

Sobota, 30. januarja, ob: 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodi Alfredo Simonetto s sodelovanjem sopranistke Elvine Ramelle in tenorista Maria Carlina; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — »Vice«, XI. spev; priredba: Boris Tomažič, prevod: Alojzij Gradnik; 18.00 Radijska univerza — Miran Pavlin: Kemija razkriva zlorabe živl — Potvorbe mlevskih izdelkov; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 »Poroka Ivane Phile«, radijska drama (Bruno Magnoni - Martin Jevnikar). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

24. januarja, **nedelja**: Timotej
25. januarja, **ponedeljek**: Pavlovo spreobr.
26. januarja, **torek**: Polikarp, Pavla
27. januarja, **sreda**: Janez Zlatoust
28. januarja, **četrtek**: Peter Nol.
29. januarja, **petek**: Frančišek Saleški
30. januarja, **sobota**: Martina

VREME PO SVETU

Prejšnji teden nas je vendar obiskala prava zima. V četrtek je pihalo in mrazilo, da je šlo skozi kosti, v petek pa je bilo še hujše. Vremenoslovci pravijo, da bo februarja še enkrat pritisnil zelo hud mraz. Istočasno se pa ljudje v Avstraliji kuhajo v največji vročini. Toplomer kaže tam v senci 36 in pol stopinje nad ničlo.

Predsednik De Gaulle v škripcih

General De Gaulle, ki je pred 20 meseci rešil Francijo pred meščansko vojno, je prišel zdaj v hudo stisko. Ker je 16. septembra priznal Alžiriji pravico do samoodločbe, to je do neodvisnosti, se mu začnejo francoski nacionalisti v Afriki in sami Franciji javno upirati.

Tako je znani poveljnik padalcev Massu imel te dni razgovor z dopisnikom nemškega lista Süddeutsche Zeitung, v katerem je De Gaulle pred mednarodno javnostjo ostro napadel. Naj v dokaz navedemo le nekaj stavkov.

»Kdaj bo odstopil«

»Ne vem«, je dejal Massu, »če ima general De Gaulle jasne nazore, toda če jih ima, ti niso naši« — »Mi ne razumemo več politike predsednika De Gaulle. Vojska ni predvidevala, da bo on vodil tako politiko. Naše največje razočaranje je gledati De Gaulle, kako postaja levičar.« »Vedeti bi bilo treba, kdaj bo De Gaulle dobil naslednika.« Massu je priznal, kako vojaštvo oborožuje civiliste, četudi De Gaulle temu nasprotuje.

Ves svet pričakuje, kaj bo De Gaulle spričo teh drznih napadov in žalitev storil, zlasti še zato, ker so njegovo politiko te dni javno obsodili tudi župani 66 alžirskih občin.

Posvetovanje v Innsbrucku

Ministrski predsednik Segni je poslal, kot smo pisali, kanclerju Raabu zasebno pismo, v katerem predlaga, naj se obnove italijansko-avstrijska pogajanja o Južnem Tirolu, ki so bila na tem, da se brez uspeha za vselej končajo.

Raab na Segnijevo pismo ni še odgovoril. Pač pa ga je predložil svoji vladi, katera ni doslej še ničesar sklenila. Prej se je hotel še posvetovati s Tirolci in zato je sklical sestanek v Innsbruck, kamor je vzel s seboj zunanjega ministra socialista Kreiskyja in podministra Gschnitzerja.

Značilno je, da so v Innsbruck bili povabljeni tudi zastopniki Južnih Tirolcev, ki jih je vodil predsednik stranke dr. Magnago. Pri sestavi odgovora Segniju bo torej sodelovala tudi nemška manjšina, dasi so njeni pripadniki italijanski državljani.

Do tega je prišlo brez vsake potrebe, ker so imele rimske demokršćanske vlade časa in prilike dovolj, da uredi vprašanje doma in v razgovorih, ki so jih južnotirolski parlamentarci skozi leta zamen predlagali.

FRANCOSKA ATOMSKA BOMBA

Pred dnevi je 156 italijanskih izvedencev za jedrsko fiziko podpisalo izjavo, v kateri grajajo predstavnike vlade, ki so pristali, da Francija razstreli atomsko bombo v Saharski puščavi. Znanstveniki ponovno podarjajo, da bodo vetrovi gotovo odnesli radioaktivne drobce na italijansko ozemlje in s tem ogrozili zdravje prebivalstva.

Vlada pa trdi, da ni nobene nevarnosti za zdravje, ker je bomba šibka in se ob razstrelitvi ne more kdovekako povečati redna radioaktivnost ozračja. Po Italiji so vsekar namestili posebne naprave, ki bodo po razstrelitvi natančno merile radioaktivnost ozračja.

NEODVISNOST CIPRA

V soboto se je pričel v Londonu pod predsedstvom zunanjega ministra Selwyn Lloyda sestanek, ki naj dokončno uredi vprašanje Cipra. Angleži se zavedajo, da neodvisnosti otoka ne morejo več preprečiti in se zato zadovoljujejo s tem, da dobe na Cipru v svojo last dve vojaški oporišči. Zdaj gre le za to, kako obsežni naj bosta. Britanci bi radi imeli 120 kv. milj, Ciprčani pa jim ponujajo le 36.

Nadškof Makarios, ki je z zastopnikom turške manjšine dr. Kučukom prišel v London brani stališče Ciprčanov takole. Ozemlje, katero zahtevajo Angleži zase, je zelo rodovitno: na njem raste polovica rozin, ena tretjina krompirja, ena tretjina bombaža in ena četrtnina zelenjadi vsega otoka. Ciprčani ne morejo odstopiti toliko važnega ozemlja, ne da bi sebe težko oškodovali.

Ker se v tem vprašanju niso mogli zediniti, je bilo zasedanje prekinjeno in domov sta se vrnila tudi zunanja ministra Grčije in Turčije, ki sta sodelovala pri pogajanjih. Splošno mnenje je, da se bodo razgovori o Cipru navzlic vsem težavam v kratkem uspešno zaključili.

»NEVERJETNO« OROŽJE

Strokovnjaki ugibajo, kakšno naj bi bilo tisto »neverjetno« orožje, o katerem je govoril Hruščev, da ga Rusija pripravlja. Nekateri domnevajo, da gre za dišeče bombe, ki uspalno vplivajo na človeka. Če jih bodo v velikem številu razstrelili, bodo množice kratkomalo zaspale in medtem bo sovražnik neovirano vdrl v deželo. Ko se bodo ljudje prebudili, bodo v tuji oblasti, ne da bi bil kdo zgubil življenje.

Ali je ta razlaga resnična, se bo pa šele izkazalo, ko bodo Rusi odkrili, kakšno je njihovo novo orožje.

Priprave na vrhunski sestanek Vzhoda in Zapada

(Nadaljevanje s 1. strani)

zлата kot Južna Afrika, kjer imajo Angleži najbogatejša ležišča na svetu. Rusija proizvaja letno 17 milijonov unč. V zalogi ima pa okoli 7000 ton, ali 8300 milijonov dolarjev, kar ni malenkost. Njeno zlato je najčistejše na svetu.

Cemu potrebuje Rusija toliko bogastvo? Zato, da vrže v primeru potrebe zlato na mednarodni trg in izvaja pritisk na svoje gospodarske tekmece. Kot komunistična država, kjer je vsa trgovina v rokah vlade, se Rusija lahko poslužuje sredstev, ki se je ne morejo zapadne dežele. Ona lahko

prodaja v inozemstvu blago tudi pod **proizvajalno ceno**, ker lahko krije zgube z dobički iz drugih gospodarskih področij.

Ce dela Rusija tako (to je tako zvani dumping), lahko uniči podjetja svojih nasprotnikov ter more spraviti v brezposelnost stotisoče ali milijone njihovih delavcev. To je sicer nekrvava ali uničevalna vojna, katero bodo Rusi mogli voditi zoper zapadni svet, ako se z njim ne pogodi in pomirijo. Razen strahu pred atomskim spopadom so torej tudi gospodarske koristi, ki ženejo sovražna tabora k poravi na vrhunskem zasedanju.

Kardinal Ottaviani in predsednik Gronchi

Pridigo, ki jo je imel tajnik sv. Oficija Ottaviani 7. januarja v Rimu, je ves svet tolmačil za oster in žaljiv napad na Gronchija. Demokristjanska vlada je zato protestirala v Vatikanu. V svojem govoru je namreč kardinal obsodil tiste moze na visokih položajih, kateri ponujajo roko komunističnim mogotcem ter se skušajo z njimi pomiriti, četudi so preganjalci vere in morilci kristjanov. Taki politiki po izjavi Ottavianija niso resnični kristjani, ampak pomagači brezbožnega komunizma.

Da bi popravil neugodni vtis, ki ga je v mnogih krogih naredila pridiga, je kardinal priobčil v listu *Avvenire d'Italia* razgovor s časnikarjem Bedeschijem, kjer izjavlja, da v svojem govoru ni mislil na predsednika republike. Njegove besede so veljale vsem vernikom brez razlike. Po govoru, pravi Ottaviani, je prejel cel kup pohvalnih pisem, med katerimi so pa bila tudi grozilna.

Nasproten politiki zapada

Čeprav se je kardinal s člankom nekako opravičil državnemu poglavarju, ni preklinal nobene besede, izgovorjene zoper politiko sporazumevanja in pomirjevanja s Sovjetsko Rusijo, katero zdaj vodijo zapadne velesile.

Saj je obsodil vse kristjane, ki tekmujejo med seboj, kdo bo »prvi stiskal roko« komunistom. Med te spadajo očitno Eisenhower, Macmillan, Adenauer, ki so že »stiskali roko« Hruščevu, ravno tako bodo pa storili tudi Gronchi in general De Gaulle, se pravi prepričani kristjani, kateri se načelno strinjajo z Ottavianijem, da je komunizem protikrščanski in v svojih deželah preganja svobodo vere. Kardinalu pa ne gre v glavo, zakaj ti ugledni državniki navzlic temu iščejo poravnavo s Kremljem.

Resnica je prišla na dan

V torek je bila pred sodiščem v Novi Gorici obravnava proti 34-letnemu I. Pellizzonu, enemu izmed šestorice italijanskih državljanz iz Gorice, ki so 4. januarja izzvali hud pretep na obmejnem prehodu pri Rdeči hiši.

Italijanski listi in radio so tedaj navalili vso krivdo na jugoslovanske obmejne uslužbence. Kako lažnivo je bilo to poročanje, je pokazala razprava, iz katere izhaja naslednje. Jugoslovanski cariniki so bili naprošeni, naj natančno pregledajo ob povratku šestorice, ker je osumljena, da je ukradla dinamo in pokrovček zvoncev na nekih kolesih.

Pellizzon je priznal, da je vsa šestorica bila močno vinjena in da je povod za spopad dal njegov prijatelj Gabrijelčič. Ko so ga cariniki hoteli preiskati, se je namreč uprl in začel s tovariši žaliti in tepsti jugoslovanske uslužbence. Enemu so zlomili rebro in zob.

Sodišče je Pellizzona obsodilo na 10 mesecev zapora.

Radovedni smo, ali bo sedaj italijansko časopisje popravilo krivico ter napisalo resnico. Il Piccolo je to storil, ne pa še Vita Nuova in tudi ne tržaški radio. Poštenje zahteva zlasti od glasila Kat. Akcije, da ne vztraja v laži in obrekovanju!

Kakšna naj bi bila rešitev?

Ottaviani meni, da bi zapadnjaki ne smeli vse dotlej imeti prijaznih odnosov s komunisti, dokler ti ne odpravijo krivic, ki jih delajo. Vse to se glasi prepričevalno, težave pa nastanejo ob vprašanju, kako naj se to izvede.

Tudi najpreprostejši človek ve namreč, da se vsaka stvar lahko uresniči na dva načina: zlepa ali s silo. Sila med državami pomeni vojno, in sicer dandanašnji atomsko, o kateri so vsi strokovnjaki prepričani, da bi v njej lahko bili iztrebljeni celi narodi in morda ves človeški rod.

Take vojne pa ljudstva nikjer na svetu ne marajo. Kaj torej preostane odgovornim zapadnim državnikom? Nič drugega kot to, da skušajo svoje cilje uresničiti, če je le mogoče, s pogajanjem. Živimo v dobi, ko so se zapadnjaki odločili iti na to pot, zlasti še zato, ker Hruščev sam predlaga razorožitev in spravo, medtem ko bi kak stalinovec ne hotel nič slišati o pogajanjih in o katerem koli popuščanju.

Kjer so pogajanja, je pa tudi »stiskanje rok«, so smehljaji in pozdravi, kar pa samo na sebi nikakor ni protikrščansko. Saj je Kristus sam rekel: »Če pozdravljate le svoje brate, kaj delate posebnega? Ali ne delajo tega tudi pogani?« (Mat. 5, 47).

Naročnike, ki niso še poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

Mešani zakoni

Glasilo italijanskih demokristjanov v Bocnu Alto Adige je napadlo nemški dnevnik Dolomiten, ker je nasproten mešanim zakonom med Južnimi Tirolci in Italijani. To da je izraz zagrozenega hitlerjansko-nemškega nacionalizma. Na napad je list Dolomiten odgovoril takole.

Ko gre za mešane zakone, ki so v škodo Italijanom, ste vi Italijani popolnoma drugačnega mišljenja. Tako je n. pr. Corriere della Sera pisal o ogroženem italijanstvu v švicarskem kantonu Ticinu s temile besedami: »Nevarnost ne prihaja v toliki meri iz gospodarskih vzrokov, ker se Nemci zmerom bolj polaščajo trgovine in industrije, temveč iz izprijenosti (imbarbarimento) družin, ker se Ticinci ženijo z nemškimi švicarkami in njihovi otroci nato govore namesto »si« »ja« ali »jo«.

Če se zavedni Italijani upirajo mešanim zakonom v Švici, je to upravičena narodna samoobramba, kadar isto delajo pripadniki manjšin v Italiji, je to narodna zagrizenost.

VESEL DOGODEK

Dr. Zitomirju in Marti Terčelj se je v nedeljo rodila hčerka, ki so ji dali ime Verenka. K veselemu dogodku iskreno čestitajo prijatelji in znanci.

Gomulka in kardinal Višinski

V mednarodno javnost je prišla politično pomembna vest, da sta se te dni sestala na daljši razgovor voditelj poljskih komunistov Gomulka in kardinal Višinski. Novica je vzbudila pozornost, ker je kardinal sicer sklenil s komunisti pred leti sporazum, a se ni nikoli osebno sestel z Gomulko.

Ko je Varšavo obiskal Hruščev in za njim Eisenhowerjev namestnik Nixon, se kardinal ni nikoli odzval vabilu na uradni sprejem pri Gomulki, hoteč s tem poudariti, da se kat. Cerkev nikakor ne more strinjati z načeli marksizma in leninizma. Kaj je nagnilo Višinskega, da je zdaj iznenada spremenil svoje dosedanje zadržanje? To vprašanje je zlasti zato zanimivo, ker so se zadnje čase znatno poslabšali odnošaji med državo in Cerkvijo na Poljskem.

Komunisti so začeli omejevati svobodo veronauka v državnih šolah in izdali vrsto zakonov, ki jih katoličani odločno odklanjajo. Tako na priliko zakon o omejevanju rojstev.

Vlada in kmetje

Gomulka dovoljuje umetne splave zavoljo tega, ker se prebivalstvo po njegovem prehitro množi; zadnje leto je naraslo za nič manj kot pol milijona duš. Vlada nima pa dovolj živil niti za današnje število prebivalcev, česar so krivi kmetje, ker ne oddajajo državi predpisanih količin pridelkov in živine.

Največji vpliv na kmete ima pa, kot vsi priznavajo, katoliška Cerkev, katera edina bi jih mogla prepričati, da morajo spremeniti svoje odnose do državnih oblastev. To je vzrok, zakaj so mnogi smatrali za važno, da se Gomulka sestane s kardinalom.

Njuno srečanje je bilo, kot beremo, koristno. Višinski je obljubil pomoč, čeprav je ostal v načelnih stvareh nepopustljiv. Tako odločno odklanja zakon o omejevanju rojstev in v tem je bil sporazum nemogoč. Pač pa bo Gomulka v drugih rečeh popustil Cerkvi ter ugodil zahtevam poljskih katoličanov, tako da se bo njihov položaj v marsičem zboljšal. Politika, ki jo vodi Višinski je, kot se vidi, v polnem nasprotju s tisto, ki jo predlaga kardinal Ottaviani.

ZELO HUD POTRES

Izredno močni potresni sunki so udarili mesto Arequipo v južnoameriški republiki Peru. V kraju, ki šteje 30 tisoč duš, je porušenih 80 odstotkov hiš. K sreči se je začela zemlja tresti okrog poldneva, da so se ljudje lahko rešili iz hiš. Pod razvalinami je kljub temu zasutih nad sto ljudi. Pomoč dohaja le težko, ker so vse ceste, proge in brzojavi poškodovani. V zemlji so se odprle razpoke, globoke tudi več kot sto metrov. Z gora so se pa usuli plazovi ogromnih skal, tako da je vsa pokrajina na spremenila svoje lice.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU priredi v soboto, 6. februarja

»TRADICIONALNI DOBRODELNI PLES«
V HOTELU EXCELSIOR PALACE

Vstop izključno z vabili. Začetek ob 21. uri. Vstopnice dobite na sedežu društva (ulica Machiavelli 22/II., tel. 36-275) vsak dan od 17. do 19. ure, kjer lahko tudi rezervirate mize

I Tržaškega

Nabrežina:

DOM POČITKA ODPRT V APRILU?

V petek se je sestal občinski odbor ter med drugim ponovno razpravljal o tako imenovanem Domu počitka, ki je, kot smo poročali zadnjič, še vedno zaprt. Prejšnji teden je župan Furlan obiskal generalnega komisarja Palamaro ter mu ponovno obrazložil potrebo, da začne novo poslopje čimprej služiti svojemu namenu. Ker pa je za to potrebno precej milijonov, je župan spet prosil za državno pomoč.

Po poročilu župana o razgovoru z dr. Palamaro je odbor sklenil vključiti v letošnji proračun še strošek 10 milijonov, s katerimi nameravajo kupiti opremo za novo poslopje in poravnati stroške letošnjega poslovanja. O tem sklepu in o proračunu bo še razpravljala občinski svet, ki se sestane jutri. Če bo postavko za Dom počitka odobrila tudi prefektura, se bo poslopje moralo lahko otvorilo v aprilu.

Sempolaj:

POPRAVILA NA POKOPALIŠČU

Prejšnji teden je v naši okolici zapadlo precej snega, saj ga je ponekod zametlo do 20 cm. Po cestah so nastale plošče ledu, kar je oviralo promet. Kljub temu je krajevni avtobus vozil skoraj redno. Zaradi mraza pa je bil nekaj dni zaprt otroški vrtec, medtem ko je bil v šoli redni pouk.

Občinski odbor je v petek sklenil izvesti nekaj važnih popravil na našem pokopališču in v ta namen določil 160 tisoč lir. Popravili bodo zlasti vhodna vrata in kapelo. Odbor je obenem nakazal 75 tisoč lir za razna dela v cerkvi v bližnjem Slivnem, ki spada, kot znano, pod šempolajsko faro.

Sesljan:

VAŽNA DELA OB MORJU

Pred dnevi je generalni komisariat odobril gospodarski načrt za leto 1959-60, ki med drugim predvideva razširitev ceste in podaljšanje pomola v sesljskem pristanišču. Za ta dela je določenih 20 milijonov. Gre za cesto vzdolž starega in delno opuščenega kopališča, ki vodi proti restavraciji Castelreggio in ki je danes tako ozka, da po njej komaj vozi avtobus. Ko bo to delo izvedeno, bo tudi precej prostora za pristajanje avtomobilov, kar je tudi eno najvažnejših vprašanj, ki jih je treba čimprej rešiti.

S tem gospodarskim načrtom je bilo obenem občini nakazanih 14 milijonov lir za ureditev ostalih občinskih cest, 5 milijonov je bilo določenih za razširitev vodovodnega omrežja in za ojačanje javne razsvetljave, 2 milijona pa za popravila šol in drugih občinskih poslopij. Občina ima torej na razpolago skupno 41 milijonov.

Repentabor:

SKUPNO V ŽIVLJENJU IN — SMRTI

Ta teden je repentaborskega župana g. Josipa Bizjaka in njegovo družino zadel hud udarec. Na dan, ko so polagali v grob zemeljske ostanke njegovega 85-letnega očeta, je izdihnila svojo dušo tudi pokojnikova življenjska družica 80-letna Marija Bizjak.

Z njuno smrtjo sta legli v grob čvrsti kmečki korenini, ki ju je odlikovala velika ljubezen do kraške zemlje, njenih ljudi

in običajev. Njun dom je bil daleč naokoli znan po gostoljubnosti in ustrežljivosti ter vzornem družinskem razumevanju.

Naj jima sveti večna luč! G. Bizjaku in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje, kateremu se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Boršt:

USPELA KULTURNA PRIREDITEV

V nedeljo so v Borštu obhajali praznik sv. Antona, farnega zaščitnika. Popoldne je bila v vaški dvorani prireditev, ki so se je kljub izredno slabemu vremenu udeležili številni domačini. Moški in mešani zbor Slovenec je pod vodstvom Svetka Grgiča ubrano zapel štiri pesmi. Na sporedu sta tudi bili enodejanka Snubec v zadregi in dvodejanka Gašparonova ženitev, ki so ju izvajali domači fantje in dekleta.

Igri sta bili dobro pripravljene in občinstvo se je igralcem zahvalilo z navdušenim ploskanjem. Vaščani se vsem toplo zahvaljujemo, posebno priznanje pa izrekamo učitelju Stanku Škrinjarju in njegovi gospe, ki sta igri pripravila in ju režirala. V nedeljo bodo nastop ponovili in pričakujemo, da si ga bodo prišli ogledat tudi prebivalci bližnjih vasi.

Dolina:

TELEFONSKO OMREŽJE

KMALU OJAČENO

Pred dnevi je občinski odbor odobril izdatek 1.700.000 lir, da bo družba Telve lahko ojačila telefonsko omrežje v Dolini in Boljuncu. V teh naseljih so doslej imeli le dve javni telefonski govornici, zasebniki pa niso mogli napeljati telefona v stanovanja, ker bi jih to stalo od 200 do 300 tisoč lir.

S prispevkom občine pa bo sedaj Telve postavila ob občinskem skladišču napravo, ki bo omogočila, da se ojači telefonsko omrežje, tako da si bodo zasebniki z znatno manjšimi stroški lahko napeljali telefon v hiše.

Odbor je obenem določil 835 tisoč lir, da se lahko namestita javni telefonski govornici v Prebenegu in Zabrežcu, kar bo gotovo važna pridobitev za ta zaselka.

Sv. Ivan:

CVETKE NI VEČ...

V petek je na domu na Lonjerski cesti za vedno zatisnila oči komaj 18-letna Cvetka Ipavec, ki se je pred poldrugim letom pri kopanju v Barkovljah bila hudo ponesrečila. Kljub zdravniški pomoči, ki jo je prejela tako v Trstu kot od specialistov v Bologni, kamor so jo bili poslali z res velikodušnimi prispevki mnogih naših rojakov, je mlado dekle žal izhiralno, kajti poškodba v hrbtenici je bila neozdravljiva.

Pogreba se je v ponedeljek udeležila ogromna množica prijateljev, zlasti mladine iz našega predmestja. V imenu prosvetnega društva Škamperle se je od sodelavke z izbranimi besedami poslovil Lojze Abram, nakar je šest fantov dvignilo krsto na rame in jo v sprevodu odneslo v svetoivansko cerkev. Po pogrebnih molitvah so rakev ob veliki žalosti in ganjenosti prisotnih položili v grob pri Sv. Ani.

Naj bo prijaznemu dekletu, ki nas je zapustilo v najlepši življenjski dobi, lahka domača zemlja. Hudo prizadetim staršem pa izrekamo globoko občuteno sožalje.

Zgonik:

IMENOVANJE POLJSKIH ČUVAJEV

Občinski odbor je prejšnji teden odobril nakup harmonija, ki bo na razpolago šolam in ki stane 63 tisoč lir. Nadalje je sklenil začasno sprejeti v službo tri poljske čuvaje, kar so naši kmetovalci že dolgo zahtevali. Upamo, da bo prefektura imenovanje čimprej potrdila.

Zaradi snega in hudega mraza, ki je v nekaterih dneh dosegel tudi 7 stopinj pod ničlo, sta otroška vrtca v Zgoniku in Gabrovcu bila zadnje tri dni prejšnjega tedna zaprta. Hudo okrnjen je bil tudi avtobusni promet med mestom in našimi vasi, ker so avtobusi zaradi poledice mogli voziti le s pomočjo verig.

Beneška Slovenija -

ŠEMPETER SLOVENOV

Na našem ozemlju je decembra s prepuštnicami prekoračilo mejo 11.00 jugoslovanskih in 2.014 italijanskih državljanov; z dvolastniškim dovoljenjem pa je prestopilo mejo 886 italijanskih in 48 jugoslovanskih državljanov. Največ prehodov je tudi tokrat bilo pri Stupici.

Tudi v naših dolinah je zadnji čas pritisnil hud mraz, saj je temperatura padla podnevi na 8 stopinj pod ničlo in v naših gorskih vaseh celo na 12 stopinj.

Beneške Slovence je hudo pretresla žalostna vest, da je pred kratkim neki deček našel pri vasi Mažerole truplo 45-letne Picrine Cassino iz te vasi. Fant je bil priča groznemu prizoru: rajnka je imela noge privezane na deblo drevesa, roke pa z žico na dve veji. Umrla je od mraza.

Ugotovili so, da so se v družini nesrečne žene že dogodili zločini in zato domnevajo, da gre tudi v tem primeru za zločinsko dejanje.

IZ NEM

Na zadnji seji je naš občinski svet med drugim sklenil najeti 4 milijone posojila za popravilo šolskih prostorov v Krnicah.

S posojilom 3 in pol milijona pa bodo popravili šolo v Vizontu. V kratkem bodo tudi zgradili pet novih šolskih poslopij, in sicer tri v Nemah ter po eno v Torianu in Černeji.

IZ TIPANE

Že večkrat smo poročali o brezbriznosti naše občine za potrebe prebivalstva. To pa se je te zanikrosti že naveličalo, kar je dobro znamenje.

Vasi Prosnid, Platišče in Brezje so namreč pred kratkim ustanovile odbore, katerih naloga bo, da proučijo vaše potrebe in nanje opozorijo oblastva. Prav bi bilo, da bi tudi v drugih vaseh tipanske občine ustanovili take odbore, ki naj se med seboj povežejo, da bodo lahko učinkovito branili koristi posameznih vasi.

IZ RAJBLJA

Avstrijski zastopniki bivših rudarjev v Rajblju so 8. januarja položili lep venec na spomenik, ki so ga postavili v spomin na veliko nesrečo, katera je dne 8. 1. 1910 zadela tukajšnji rudnik. Ob tej priliki je

IZ DOBERDOBA

Prefektura je dne 13. januarja odobrila višino trošarine in dodatnega davka za našo občino. V tej zvezi omenjamo, da je bila delno odpravljena v vseh občinah trošarina na vino. Ta je pri nas znašala 4 lire na liter, zaradi novih predpisov pa bo občina zgubila okoli 400 tisoč lir, to je približno 5 odstotkov vseh dohodkov. To za revno občino prehudo izgubo bo morala kriti država, kajti drugače se bo primanjkljaj še bolj povečal.

IZ ŠTEVERJANA

Deželno skrbništvo za javna dela v Benetkah je pred kratkim pristalo, da naša občina nekoliko poveča izdatke za zgradnjo novega otroškega vrtca in nakup opreme za šolo na Valerišču.

Že večkrat smo v listu pozvali goriško občino, naj ustreže živi potrebi vsega briškega prebivalstva po javni tehnični pripevskem mostu. To potrebo čutimo prav

Kanalska dolina

domači župnik ponovno blagoslovil skupen grob žrtev omenjene nesreče.

Pretrsljiv dogodek, ob katerem je zgubilo življenje sedem oseb, se je pripetil prav na mestu, kjer stoji danes spomenik.

Tedaj je tu stala rudniška bolnica. V njej so stanovali zdravnik dr. Jožef Vesseli, njegova žena in nekaj mesecev star sinček ter postrežnica Tončka Cernutova iz Loga pod Mangartom; v poslopju se je zdravilo tudi nekaj rudniških delavcev.

Družina je ravno sedla h kosilu, ko je pod stavbo začelo bobneti. V hipu se je udril strop, nato so se razpočile stene in v nekaj trenutkih se je vsa stavba pogreznila v 50 metrov široko in 30 metrov globoko jamo, ki jo je takoj napolnila podzemska voda. Smrti je ubežal le petnajstletni Ernst Bierkopf, ki je ob prvih znakih nevarnosti skočil skozi okno. Letos se je tudi ta vrnil na kraj nezgode, da pomoli za ponesrečenca.

Do žaloigre je prišlo po krivdi uprave rudnika, ki ni upoštevala mnogih opozoril, da stoji bolnica na nevarnih in negotovih tleh. Saj so v podzemlju slišali pokanja min in vsa bolnica se je večkrat tresla. Po nesreči so odgovornega inženirja takoj zaprli. Voda je v podzemski jami še dolgo ostala, črpali so jo sicer več mesecev, a trupel nesrečnikov niso našli. Zato so jamo zasuli in na njenem mestu zgradili spomenik.

Vso Kanalsko dolino je zagrnil s svojim belim plaščem visok sneg, saj ga je v petek prejšnjega tedna nanese v Trbižu 120 m, na Svetih Višarjah pa celo 4 metre visoko. Nad njim se pa ne pritožujemo, saj je velikega pomena za tujski promet.

SMRT SLOVENSKEGA UČITELJA

V torek zjutraj je umrl v goriški bolnišnici 58 let stari učitelj Miklavž Tavčar. Doma je bil s tolminskih gor pri Kobaridu. Služboval je v Baški dolini in v Idriji. Pod fašizmom je bil premeščen v notranjost države. Po vojni je služboval na italijanskih šolah v Furlaniji, nazadnje pa pod Kapelo v Gorici. Bolnega se je čutil sicer že precej let, a v bolnišnico je moral šele pred petimi dnevi. Reče je umrl v živčni razrvanosti. Poštenjaka in zavednega Slovenca bomo ohranili v lepem spominu.

posebno v zimskem času, ko moramo voziti v mesto drva, seno in vino. Tehnica v Ločniku je za nas preoddaljena, tista na Senem trgu pa je že zaradi velikega prometa na bližnjih ulicah, zlasti na Korzu, neuporabna.

Upamo, da bo goriški župan končno spoznal nujnost tega prepotrebne dela in odredil, da se čimprej izvede.

IZ PODGORE

V božičnih dneh je uprava podgorske predilnice zaprla v bližini našega pokopališča prekop, skozi katerega se je pretakala voda v Sočo. Zaradi tega se je voda razlila v bližnje hiše, kleti in na pokopališče ter povzročila škodo zlasti v hišah. Zato lastniki pričakujemo, da bo tovarna prekop zopet odprla in nam plačala primerno odškodnino.

SOLKANSKO POLJE

Tudi nas je razžalostila novica o smrti mons. Kjačiča. Ko je bil pokojni gospod deset let solkanski župnik, smo ga tudi mi imeli za svojega dušnega pastirja. Kot dober župnik je vsestransko popravil solkansko cerkev, zlasti velike orgle. V času hudega preganjanja slovenske besede, je dovolil, da se je mladina v zakristiji vadila v petju. Dekleta so v farovžu prirejale nastope in igre. Ni se ustrašil nevarnosti, ko je šlo za pravico. Njegove naklonjenosti smo bili deležni tudi, ko je postal kanonik in višji uradnik na škofiji. Za pokojnega bivšega župnika bomo tudi mi s solkanskega polja molili.

Izražamo tudi voščila našemu Novemu listu, ki je zlasti v zadnjem letu pokazal veliko zanimanje za naše potrebe.

Sporočamo še, da je država dala podporo v blagu tistim, ki so bili prizadeti od hude toče. Nepravilno pa je, da so za pravico do pomoči zvedeli le nekateri, drugi pa ne. Pritožujemo se tudi nad tem, da je naša cesta (Scogli) še vedno zvečer v temi, ker nimamo še električne luči. Skrajni čas bi bil, da se mestni očetje zganajo!

POKRAJINSKI ODBOR

Pokrajinski odbor je v prejšnjem tednu na dveh sejah razpravljal zlasti o gradnji cest; dodelil je obenem nagrade nekaterim visokošolcem in tako je 50 tisoč lir prejela tudi profesorica slovenske nižje gimnazije dr. Ileana Ferlatova za svojo diplomsko razpravo o prebivalstvu in kmečki hiši v Brdih. Nagrajenki iskreno čestitamo.

VOLIVCI V SLOVENSKEH OBČINAH

V doberdobski občini je v volilnem seznamu vpisanih 957 oseb, in sicer 273 moških ter 260 žensk. V sovodenjski občini je 1.312 volivcev, in sicer na volišču v samih Sovodnjah 313 moških in 334 žensk, na volišču v Gabrijah pa 337 žensk in 328 moških; v občini Števerjan je skupno 645 volivcev, in sicer 350 moških ter 295 žensk.

VOLIVCI GORISKE OBČINE

Goriška občina je pred nekaj dnevi objavila seznam volivcev, iz katerega izhaja, da je dne 31. decembra 1958 bilo v občini

12 Goriške

30.685 volivcev, in sicer 16.841 žensk in 13.844 moških.

Občinske volitve bodo verjetno na Goriškem zadnjo nedeljo maja ali prvo nedeljo v juniju.

SMRT ZNANEGA GORICANA

Na solkanskem pokopališču so v petek popoldne položili v grob ob obilni udeležbi domačinov in prijateljev ter znancev iz Gorice in Trsta Antona Pipana, načelnika izvoznega podjetja Primorje-export iz Nove Gorice. Pogreba so se udeležili tudi predstavniki goriške trgovinske zbornice, s katero je imel pokojnik vsak dan uradne posle.

Rajni se je smrtno ponesrečil v sredo dopoldne pri predoru pod Panovcem, ko se je v avtu vozil proti sedežu podjetja v Rožni dolini. Ob njegov avtomobil je trčil tovornik, ki je vozil iz Nove Gorice.

Pokojnik je bil dobro znan med goriškimi Slovenci zlasti v trgovskih krogih.

Naj mu bo lahka domača zemlja. Njegovi gospe in dvema otrokoma izrekamo iskreno sožalje s prošnjo, da jim dobri Stvarnik pomaga preboleti izgubo dobrega moža in očeta.

DVA VESELA DNEVA

Že dolgo ni bila Gorica tako razgibana in vesela kot v petek in soboto prejšnjega tedna. V petek je v mestu začelo namreč močno snežiti že v jutranjih urah, sneg pa je naletaval tudi popoldne. Računajo, da ga je nanese od 15 do 20 cm. Ulice so oživele, lastniki hiš so morali počistiti pločnike, brezposelni so prišli za nekaj dni do služke, saj so brž začeli kidati sneg na prehodih ulic. Snega se je razveselila zlasti šolska mladina, ki se je kepala v petek in soboto na šolskih dvoriščih in na ulicah. Fantje niso seveda bili prizanesljivi niti med seboj niti do deklet, a tudi nekatere izmed njih so bile do fantov prave Amazonke.

S snegom pa niso bili zadovoljni kolesarji in lastniki motorjev, saj je promet z njimi popolnoma prenehal; isto se je zgodilo tudi manjšim avtomobilom. Le težka vozila se niso zmenila za snežno odejo in promet z njimi je bil nemoten.

AVTOBUS ZA NA LOKVE

V nedeljo je Ribijev avtobus peljal goriške smučarje na Lokve, kjer imajo Goričani najbližje smučišče. Letos je na Lokvah dovolj dobrega snega. Tja bo avtobus odšel vozil vsako nedeljo in vsak praznik, in sicer ob 8. uri izpred postaje v ulici IX. avgusta do hotela Poldanovca na Lokvah, kamor pride ob 9; z Lokve se bo vračal ob 17. in dospel v Gorico ob 18. uri.

O VODOVODU

Skrbništvo za javna dela v Benetkah je pred nekaj dnevi pregledalo načrt vodovoda v sovodenjski občini, za katerega je predvidenih 25 milijonov državnega prispevka. Ko bo načrt odobren, bo treba izposlovati še odlok ministrstva, ki dovoli izplačilo prispevka. Občinski upravitelji pričakujejo, da se bo vodovodni gradbeni načrt pričel izvajati že v tem letu.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zaključki naše ankete

Z današnjo številko zaključujemo anketo o vzrokih zaskrbljujočega kulturnega mrtvila med našo manjšino na Tržaškem in Goriškem, h kateri se je glasilo precej naših bralcev in kritično osvetlilo nekatere vzroke mrtvila. S tem, da je anketa začasno zaključena, pa seveda ne moremo reči, da o tem ne nameravamo več pisati. Tudi v bodoče bomo pozdravili vsak nov tehten dopis in nasvet, kako bi se dalo poživiti naše kulturno življenje.

Iz kritik in nasvetov tistih, ki so se udeležili ankete (in na žalost ostali vse preveč brezimni, kar si tudi lahko tolmačimo kot znak, da nekaj v naših kulturnih razmerah ni v redu), smo lahko napravili naslednje zaključke:

1. Predvsem se nam zdi nujen in tudi uresničljiv Slovenski kulturni svet, katerega naj bi sestavljale ugledne in delavne osebnosti iz raznih idejnih in kulturnih skupin kot tudi strokovnjaki za razna področja.

2. Slovenski kulturni svet bi ne smel imeti političnega značaja, temveč bi bila njegova naloga le v tem, da si prizadeva za medsebojno strpnost in razumevanje na kulturnem področju. Truditi bi se moral za vsklajanje kulturnega dela med manjšino, n. pr. da bi si posamezne skupine primerno porazdelile datume za svoje prireditve, da bi ne padlo več važnih prireditev na isti dan, kot se je dozdaj večkrat zgodilo. Kulturni svet naj bi dajal tudi razne pobude in sestavljal načrte za obsežnejše reprezentativne kulturne akcije, kot bi lahko bile razstave slovenskih umetnikov in drugo.

3. Slovensko kulturno delo bi bilo treba čimbolj razpoložljivo. Tako bodo prireditve vabljevejšje za širše občinstvo in bodo postale verjetno tudi boljše, ker ne bo političnih ovir za sodelovanje. Tudi v tem oziru bi lahko Slovenski kulturni svet vplival zelo pozitivno.

4. Slovenski tisk manjšine naj bi odslej poročal o vseh slovenskih kulturnih prireditvah in ne samo o prireditvah lastne idejne skupine. Naravnost nemiselnost je, da poročajo nekateri listi bolj ali manj redno celo o italijanskih kulturnih prireditvah, dosledno pa zamoledujejo celo najvažnejše kulturne prireditve druge idejne slovenske skupine. Slovenska kultura je tudi pri nas samo ena, čeprav lahko poteka kulturno delo v različnih idejnih smereh.

5. Naše kulturno življenje hira tudi zato, ker nima gospodarskih osnov. Slovenski kulturni svet naj bi razmišljal, kako bi se dalo dobiti sredstva, s katerimi bi podprli važne kulturne akcije in delovanje, ki je koristno za vso manjšino. Vzbudil naj bi zanimanje za kulturno delovanje zlasti pri slovenskih gospodarskih ustanovah in premožnejših posameznikih. Postati mecen naj bi spadalo k plemenitim nagibom vsakega premožnega Slovenca v Trstu in Gorici.

6. Treba bi bilo ustanoviti razne kulturne nagrade, kot so v navadi pri drugih narodih in zlasti pri naših sosednjih Italijanih. S tem bi vzbudili in nagradili kulturno ustvarjalnost naših pisateljev, skladateljev, odrskih umetnikov, časnikaarjev in drugih, ki jim ne daje javnost nikakega priznanja, najmanj še gnotnega. Nagrade bi lahko podeljevale posamezne ustanove, idejne skupine, lahko pa tudi Kulturni svet, kar bi imelo še mnogo večji moralni pomen.

7. Zaželeno je ustanovitev slovenske založbe v Trstu, ki naj bi izdajala dela tukajšnjih slovenskih pisateljev. S tem bi Slovenci še bolj izpričali svojo kulturno ustvarjalnost in raven svoje kulture na tukajšnjem ozemlju. Založba pa bi lahko opravljala zelo koristno in važno nalogo tudi s tem, da bi izdajala dela dobrih slovenskih pisateljev in italijanskih. V Trstu in Gorici je na razpolago precejšnje število zelo sposobnih prevajalcev v italijanščino, kakršne je v slovenskem kulturnem središču težko najti. Koristnost take založbe bi moralo uvideti tudi Društvo slovenskih pisateljev ter druge osrednje slovenske kulturne ustanove ter bi naj zato tako pobudo čimbolj podprle.

8. Pri vsem kulturnem delu bi morali težiti po kakovosti in čimprej rešiti naše kulturno življenje pečata diletantizma, ki se boji vsakršne resne kritike.

9. Vsi sotrudniki ankete so ugotovili, da je med našim ljudstvom globoko padla kulturna raven,

hkrati pa so se v skladu s splošnim razvojem kulture v svetu tudi njegove kulturne potrebe popolnoma spremenile. Čitalniški načini kulturnega delovanja so zastareli. Treba si je prizadevati za nove, ustreznejše oblike. To je ena naših najnujnejših kulturnih nalog.

10. Od italijanskih oblastev bi bilo treba doseči podpore tudi za slovensko kulturno delovanje.

11. Čuti se potreba po osrednjem slovenskem pevskem zboru v Trstu, ki bi dostojno zastopal slovensko pevsko kulturo tako pred tujci kot pred širšo slovensko javnostjo. V zvezi s tem je še priporočljivo, da je treba nujno menjati zastarele sporede naših pevskih zborov, ki so povečini natrpani še s skladbami iz čitalniške dobe.

12. Čimbolj bi bilo treba podpreti in zagotoviti delovanje Slovenskega gledališča, ki pa naj bi s svoje strani storilo vse, da se približa vsemu tukajšnjemu slovenskemu občinstvu, ne glede na njegovo politično in ideološko usmerjenost. Poživiti bi bilo treba tudi delovanje Slovenskega odra in drugih boljših igralskih skupin.

13. Slovenska javnost in posebno še kulturni krogi na Tržaškem bi se morali zavzeti za to, da bi bila čimprej in čim dosledneje izpolnjena vsa kulturna določila londonskega sporazuma, posebno kar se tiče kulturnih domov pri Sv. Ivanu in v Rojanu. Istočasno bi bilo potrebno čimprej proučiti in rešiti vprašanje uporabe bodočega osrednjega Kulturnega doma v ulici Petronio.

14. Treba bi bilo gojiti kulturne stike s Slovenijo. Želimo videti slovenske filme in z veseljem bi sprejemali v goste slovenske gladalške družine, različne zборе in orkestre, pa tudi predavatelje.

To so glavni zaključki ankete, ki se nam zde uresničljivi, če bi se resno zavzeli zanje. Treba se je le čimprej, čimbolj odločno in čimbolj modro lotiti dela.

Uredništvo

Vatikan in Kremelj

Prejšnji ponedeljek je 30 držav podpisalo v Parizu dogovor, ki pomeni velik korak v razvoju kulturnega sožitja med narodi. Dogovor se tiče vpisa Vatikanske države v »Mednarodni seznam kulturnih vrednot pod posebno zaščito«. Na podlagi tega mednarodnega podpisa se zavezujejo vse države podpisnice, med temi tudi Sovjetska zveza, da ne bodo v primeru vojne niti napadle niti obstreljevale Vatikanskega mesta, ker hrani v svojih muzejih in cerkvah umetnine, ki so last vsega kulturnega človeštva. Italijanska vlada pa bo iz bližine Vatikana odstranila vse vojaške naprave in zaloge.

SVOJEVRSTNA UMETNOST

Odvetnik Gino Boeri je izdal knjigo »Il codice civile illustrato (Civilno pravo v podobah)«. V obsežni knjigi meša pravo, ki je daleč od umetnosti, s slikami in duhovitimi pripombami. Podobe različnih umetnikov tolmačijo posamezne paragrafe in njih prekrške. V uvodu pravi zbiratelj, da obstoji temelj civilnega prava iz dveh paragrafov; prvi se glasi: ne nadleguj bližnjega. Drugi pa: ko si prvi paragraf dobro razumel, lahko počenjaš, kar hočeš.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V petek, 22. jan., ob 20.30 v kino dvorani v Škednju

Levstik — Grün

KASTELKA

(GADJE GNEZDO)

GOSTOVANJE DRAME SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

V soboto, 23. januarja, ob 21. uri in v nedeljo, 24. januarja, ob 16.30 v Avditoriju v Trstu

Reginald Rose in Horst Budjuhn

DVANAJST POROTNIKOV

Igra v treh dejanjih

Prodaja vstopnic v Tržaški knjigarni v Trstu, ul. sv. Frančiška 20, od petka, 22. januarja ter dve uri pred pričetkom predstav v ulici Roma 15/II.

Knjiga v Jugoslaviji

Velika italijanska založba SEI (Società editrice internazionale) je že pred nekaj časa izdala pomembno knjigo, ki je še malo znana na knjižnem trgu. Delo pod naslovom: »Fascino slavo. Inchiesta sulla Jugoslavia di Tito« je napisal časnikar in publicist Elio d'Aurora. Preživel je dalj časa kot do pisnik italijanskih listov v Ljubljani, Beogradu in na Reki. Njegov spis ni suhoparno naštevaje statistik in golo opisovanje narave in ljudi, ampak izvira iz živega stika in občevanja s posamezniki. Pisatelj je hotel podati izsek iz življenja in stremeljenja posrednih slojev: delavcev, vodilnih ljudi in celo jetnikov, do katerih je imel dostop. Mnenje o političnih in socialnih razmerah je plod njegovega bolj osebnega gledanja, a podano v zelo živi in prikupni obliki.

Tavčerjev Nicky - zlati deček

Slovensko gledališče iz Trsta je v nedeljo uprizorilo v Gorici Tavčerjevo odrsko delo Nicky — zlati deček, ki izpričuje uspešni razvoj tega spretnega pisatelja. Tudi pri nekaterih igralcih, ki jih Goričani že dobro poznamo, je treba ugotoviti razveseljiv napredek, to pot še posebno pri Silviju Kobalu, ki je igral Nickyja.

Veselim se zlasti očitnega napredka naše rojakinje Bogdane Bratuževe, čeprav njena vloga filmske igralke Biby iz marsikakega vzroka ni ravno hvalečna, posebno še ne v rodnem mestu. A njena prirojena živahnost in navihanost občinstvu ugajata.

Kar se pa dela samega tiče, sodimo, da dramatika nima le naloge, da zgolj podaja življenjsko stvarnost, marveč da občinstvu pokaže vsaj nekoliko izhod in pot iz razduhovljene stvarnosti naše dobe. Načinov, da idejno globok dramatik to stori, je mnogo. Večkrat izpolni to nalogo lahko ena sama živa beseda, ki pride zares iz duše od resnice globoko prešinjenega moža. To poudarjamo zaradi tega, ker nam je kulturna raven Slovenskega gledališča zares pri srcu. Prepričani smo namreč, da je Slovensko gledališče kljub vsem današnjim pomanjkljivostim izredna kulturna sila našega naroda v Italiji.

GORIŠKI MOJSTER

V ponedeljek je umrl v Gorici zadnji mojster rezbarske umetnosti 83-letni Erminij Fabris. Cizlirske obrti se je izučil v delavnici mojstra Slabane na Travniku. Z lastno pridnostjo se je Fabris izpopolnil v pravega mojstra svoje stroke. Dokaz so portali cerkve na Travniku in goriške stolnice. Rezbarske umetnine in polreliefe v bronu in zlatu je izdeloval tudi za druga mesta v državi in tujini. Goriški muzej hrani 42 umetniških kosov. Fabris je v skromni delavnici v Semeniški ulici rezbaril do zadnjih dni. Po svojem značaju je bil rajnik dober in pošten mož, kakršnih je le malo še.

MARMUL

Prejšnjo sredo ponoči je umrl v Gorici eden izmed značilnih goriških meščanov Dolfo Carrara, znan pod pesniškim imenom Marmul. Njegova postava s grivastimi belimi lasmi je kar spadala v okvir stare Gorice, kjer je ta furlanski pesnik preživel večino let do pozne starosti.

Po poklicu je bil uradnik na občini. Za časa fašizma so pa poštenjaka odrinili v kot. Tedaj se je v njem razvila pesniška in pisateljska žila. Do zadnjih dni je neprestano delal in si izpisoval v državni knjižnici opombe iz furlanske in goriške preteklosti. Plod njegovega truda je več zbirka pesmi v furlanskem in goriškem narečju. V Studij Goriziani je objavljala članke o furlanskem jeziku in narodopisu. Marmulove razprave so raztresene tudi po drugih italijanskih revijah. Zadnje leto je izdal tudi zanimivo knjigo, v kateri predlaga načrt za poenotenje vseh obstoječih abeced.

Do Slovencev je bil rajni ljudski pesnik vseskozi pošten, čeprav je bil obenem iskren italijanski domoljub. Z Lorenzonijem in s Carraro je furlanska književnost zgubila dva dragocena stebra.

MLADINSKE NAGRADE

Revija Mlada pota je razpisala nagrade za najboljša dela v poeziji in prozi svojih sodelavcev. Na tečaja se je udeležilo 271 mladih pisateljev in umetnikov. Prvo nagrado je razsodišče določilo Mariji Cigale za novelo Vem, kaj hočem. Med pesniki se je najbolj odlikoval Vid Korar z zbirko Drobna pravljica. Podelili so tudi nagrade mladim likovnim umetnikom; tretjo nagrado je prejel mlad Tržačan Klavdij Palčič.

Ali je nekoč bilo bolje?

»Da, v starih, blaženih časih!« se tu pa tam še sliši.

Pred 50 leti je v Italiji vsaka oseba letno povprečno použila po 2,6 kg sladkorja, danes jih pa 18 kg; mesa 5,5 kg, danes 13 kg; potrošnja mleka je znašala pred 50 leti 30,7 litra na osebo, danes pa 58 litrov letno. Tako je tudi z mnogimi drugimi živili razen pri kruhu, katerega potrošnja se polagoma manjša. Za obleko in druge stvari se danes neprimerno več potroši kot pred 50 leti.

Naši očetje in dedi so neprimerno slabše živeli kot današnji rod. Prevečkrat so bili celo lačni in raztrgani. In kljub temu so skušali kaj prihraniti za starost, predvsem pa za svoje otroke. Danes je čednost varčevanja bolj redka in velika večina ljudi živi, ne da bi mislila na bodočnost. Brezposelnosti res ne morejo drugače, a kdor ima stalno delo, bi moral drugače ravnati.

Pri tem ugibanju je danes gotovo le, da so naši očetje in dedi bili bolj zadovoljni; čeprav so živeli skromno in čestokrat v pomanjkanju so bili bolj srečni, ker so verovali v boljšo bodočnost. Današnji rod vse preveč misli le na trenutno ugodje in prevečkrat skrbi le, kako bo zadovoljil svoje strasti.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 21. januarja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	618—620 lir
avstrijski šiling	23,70—24,20 lir
100 dinarjev	73—83 lir
100 francoskih frankov	122—125 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	142,50—144 lir
pesos	7—8 lir
zlato	702—704 lir

ŽENA IN DOM

Otrok je trmast, jezikav, grob, samosvoj

Dogodi se večkrat, da mati tarna in toži o svojem otroku, čeprav je v šoli odličnjak, prijazen, vrljen, se odlično razume s sošolci in ga tudi učitelj hvali. Mati pa pravi, da je doma zadirčen, jezikav, uporen in samosvoj, se skratka grdo obnaša s starši in dedoma. Babica se zaradi tega večkrat joče, dedek pa se jezi in krega. Mati skuša otroka poučiti, a uspeh je vedno enak: otrok je grob, nepotrpežljiv, neznošen, izven doma pa se vedno dobro obnaša. Kako si to razlagamo?

Napaka je v vzgoji. Klubovalnost ni otroku prirojena, ampak si jo je pridobil med vzgojo in je njena posledica. Klubovalnost preide polagoma tudi v grobost, ki pa je večkrat le znak otrokove obrambe pred vzgojnimi vplivi, s katerimi se ni mogel sprijazniti. Značilno je pri tem, da se otrok tako obnaša samo doma. Če je edinec, je v družini gotovo imel vseskozi izjemen položaj in se njegov odnos do soljudi zato ni mogel razviti. Bil je središče pozornosti, negovan do najmanjše podrobnosti in predstavljal družini bolj okras kot dozorevaločega človeka. Zaradi pretirane pozornosti in skrbi se njegova osebnost ni prav nič razvijala in se zato sedaj upira. V odnosih z otrokom so se starši uveljavljali samo kot gospodarji in ne kot starejši prijatelji ter voditelji, kar bi moralo veljati pri vsaki drobni in tudi brezpomembni stvari. Ker je otrok bister (govorimo o normalno razvitih otrocih), se skuša osamosvojiti in zato odklanja avtoriteto staršev tudi v stvareh, ki so za njegovo bodočnost več kot pomembne. Njegovo grobost, jezikavost, upornost je treba torej resno proučiti in po-

iskati napako v vzgoji, zlasti glede na okoliščine, v katerih živi. Vzgojne prijeme je treba trezno popraviti, ne pa na otroka huje pritiskati ali se vanj slepo zaletavati. S takim načinom vzgoje bi pokazali otroku le svojo negotovost pred njim in zato udarjali v prazno. Napake v vzgoji morajo spoznati prav vsi člani družine in jih odpraviti, kajti le tako bomo lahko otroka uspešno vodili v življenje.

K. D.

Drobni nasveti

- Madeže od črne kave lahko odstranimo z blago, če jih izperemo z vodo in milom. Če takoj ne zginijo, jih izperemo še v slani vodi. Madeže od bele kave pa namažemo z glicerinom, blago operemo v mlačni vodi in ga na nasprotni strani zlikamo.
- Madeže od krvi odstranimo z raztopino sode.
- Mastne madeže drgnemo z rezino surovega krompirja.
- Madeže od trave očistimo s surovim maslom in izpiramo z milom in kropom ali pa s kositrno kislino.
- Madeži od kopirnega svinčnika izginejo, če jih izmivamo s špiritom.

LEPOTILNA KRINKA IZ KORENJA

Mlado, sveže korenje nastrgamo v kašo, ki jo naneseemo na obraz in pustimo kakih 10 minut, nato pa masko s svežo krpico zbršimo z obraza. Koža bo postala mlada in čista, če to opravilo ponavljamo več dni.

GOSPODARSTVO

Kaj je „zeleni načrt“

Tako imenovani »zeleni načrt« (piano verde) predvideva vrsto ukrepov v korist kmetijstva v Italiji. Njegov cilj je, da se zviša letni dohodek vseh, ki so zaposleni v kmetijstvu, ter da se ta dohodek zravna s tistim, katerega so deležni delavci v industriji, trgovini, prometu ter drugih nekmetijskih panogah. Izvedba »zelenega načrta« bi bila po eni strani dejanje socialne pravičnosti, na drugi pa bi predstavljala sredstvo, da se zajezi odhod kmečkega življa — posebno mladine — v mesta in v industrijske kraje države.

Za izvedbo načrta pa so potrebna ogromna sredstva, ki bi jih morala prispevati država. Za prvih 5 let je bil predviden prispevek 100 milijard lir letno, skupno torej 500

milijard. Predsednik Segni je obljubil, da bodo zeleni načrt pričeli izvajati, toda ko je predložil zakonski načrt ministrskemu svetu, so nastale težave. Da se je načrt zataknil, naj bi bilo krivo pomanjkanje denarja, toda nekateri sodijo, da so nastale tudi druge ovire, in sicer s strani tistih ministrov, ki vidijo gospodarski razcvit Italije predvsem v razvoju industrije in drugih nekmetijskih panog. Zdi se, da se za kulisami vodijo srditi boji, ki so in morda še bodo ogrožali obstoj Segnijeve vlade.

Kmetijski izvedenci trdijo, da se bo »zeleni načrt« kljub vsemu nasprotovanju le pričel izvajati, ker drugače ni mogoče vsaj zajezi bega z dežele in s tem vsaj delno odpraviti brezposelnost.

Lišaji in mah na sadnem drevju

Če sadno drevje zanemarjamo, se na deblu in debelejših vejah razvijejo lišaji in mahovi, ki povzročajo, da začne drevo počasno hirati in končno usahne. Zato teh zajedavcev ne smemo podcenjevati, marveč jih moramo zatirati.

Lišaj sestavljata dve rastlini: gliva in alga. Od skupnega sožitja imata obe korist: gliva skrbi za vlago, alga pa za prehrano in v ta namen vsebuje zelenilo (klorofil). Tudi mah je sestavljen iz malih rastlinskih bitij, ki vsebuje zelenilo.

Ker imajo lišaji in mahovi zelenilo ter si torej lahko sami oskrbijo prehrano, ne delajo drevesu škode s tem, da bi iz debel in vej srkali sok. Škoda nastane, ker ti za-

jedavci ovirajo ali celo onemogočajo dihanje tistim delom rastline, katere pokrivajo. Nadaljnja škoda nastane, ker se med lišaji in mahovjem skrivajo in tam prezimujejo različni sadni škodljivci in kali glivičnih bolezni.

Lišaje in mah na sadnem drevju bi morali uničiti v zimskem času; najbolje bi bilo, če bi to storili, brž ko odpadejo listi. Če je lišajev in mahovja obilo, je potrebno debela in debelejša veja najprej ostrgati s posebno žično krtačo in zatem poškopiti. Za to je najbolj primerna raztopina zelene ali železne galice (solfato di ferro). V 100 litrih vode raztopimo po 10 do 12 kg galice. Železna galica je sorazmerno zelo poceni, vsekakor mnogo cenejša kot bakrena. Najbolje je, če škropilo naneseemo na debela in močnejše veje s čopičem.

Nekateri škropijo oziroma namažejo debela sadnega drevja z apnenim beležem. To opravilo je popolnoma brez pomena, ker belež prav nič ne koristi, čeprav ne škoduje.

186 VRST TRAKTORJEV

V Italiji je v prometu 186 različnih znamk traktorjev. Nekateri znamke so zastopane s komaj 10 do 20 stroji, druge z nekaj več, a po državi krožijo traktorji 176 znamk, ki v Italiji nimajo podružnic in skladišč za nadomestne dele. Če se stroj pokvari, ga ni mogoče takoj popraviti, ker je treba nadomestne dele uvoziti iz tujine.

Samo 10 znamk s skupnim številom okoli 150.000 traktorjev ima v državi svoje zastopnike, ki poskrbijo nadomestne dele. — Pri nakupu novega traktorja je potrebno to upoštevati.

KRUH BI SE MORAL POCENITI

Dne 1. januarja 1960 so mlini začeli plačevati za vsak stot pšenice iz državnih skladišč po 500. lir manj kot prej. Zaradi tega bi se cena kruha morala znižati, a se zdi, da bodo od manjše cene imeli korist samo mlini in peki, ne pa potrošniki. Zgodilo se bo tako, kot z zmanjšanjem užitnine na vino: cena vina v gostilnah in vinotočih se ni znižala in vino se še zmeraj prodaja po dvakrat ali trikrat večji ceni, kot ga plačujejo vinogradnikom.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

SOVINJAK PRI BUZETU

Kako so fašisti vodili v Istri volilno »agitacijo«, nam prav nazorno pričajo tudi dogodki v Sovinjak, kjer so imeli na piki v prvi vrsti ondotnega župnega upravitelja J. Dukića. V tej fari so že v nedeljo, 8. maja, pozno ponoči vdrl v župnišče, da bi dali potreben »pouk« g. Dukiću, ki se jim je zaradi svoje narodne zavednosti in vnete delavnosti zdel posebno nevaren.

72.

Dr. E. BESEDNJAK

Duhovnika pa niso našli doma, ker se je pravočasno izognil iz vasi. Poštenjakoviči so se zavoljo tega spravili na njegovo setro ter jo kot kulturni ljudje — **natepli**. Preiskali so do zadnjega kotička stanovanje, vse preobrnilo, a našli niso ničesar. S seboj so odnesli le uradni župniški pečat. Ob odhodu so napovedali, da se povrnejo in da bo tedaj župni upravitelj klican na odgovornost.

»KAJ MOREM JAZ STORITI?«

Ogroženi stanovalci župnišča so se obrnili takoj za pomoč na orožnike, in sicer ko so fašisti še bili v vasi. Prosili so maršala karabinjerov, naj posreduje. Toda ta je vsako pomoč odklonil z izgovorom: che cosa posso fare io? — Kaj morem jaz storiti?

Človek ima vtis, kot da se je sam bal črnihov ali da se jim ni hotel zameriti. Njegova dolžnost pa je vsekakor bila, da obvesti višja oblastva o vsem, kar se je zgodilo, ter o grožnji fašistov, da se v še večjem številu vrnejo v Sovinjak delat silo župnemu upravitelju. To je prejkone tudi storil, tako da so njegovi predstojniki bili pravočasno opozorjeni ter imeli priliko vzeti g. Dukića in prebivalce v zaščito.

Dogodki so pa dokazali, da državna oblastva spet niso ničesar ukrenila v obrambo zakona, temveč prepustila ondotne Hrvate samovolji fašistov. Črnuhi so namreč po nekaj dneh res prihrumeli iznova v Sovinjak, ne da bi jih pri tem kdo oviral. To pot so vdrl tudi v cerkev, kjer so pomazali hrvatske napise na Križevem potu, se polastili podstavka za slovanske bogoslužne knjige ter zažgali z njim kres na trgu pred cerkvijo.

Župni upravitelj Dukić takrat ni bil odsoten, a ni maral priti s fašisti v stik. Ko so ti videli, da se hoče oddaljiti iz vasi, so se spravili nanj z bombami, pa jim je k sreči ubežal. Taka je bila v Sovinjak »volilna agitacija« fašistov, tedaj zaveznikov katoliških popolarov v Trstu.

VOLITVE V HRELJIH

Na prav poseben način so naši ljudje bili prisiljeni voliti v Hreljih na jugu Istre, kjer so fašistovski kandidati prejeli zelo veliko glasov, čeprav je prebivalstvo bilo hrvatsko. Ne poučena javnost se je čudila, od kod v Hreljih toliko navdušenje za črnosrajčnike.

Dogodki so pa tam v resnici potekali takole. V dogovoru z orožniki se je ob vhod v volilne prostore postavil neki Anton Fortunato, ki je bil mesar v bližnjem Vodnjaju, ter kmetom siloma jemal glasovnice naše stranke in jim v zameno dajal fašistovske. Ravno tako so volivcem vsiljevali glasovnice črnihov ondotni **orožniki** in celo člani **uradne volilne komisije**.

Kmetom se je tako protipostavno ravnanje zdelo žaljivo in zato so se mu na ta način uprli, da so sklenili zapustiti volišče ter se namenili domov. Toda komaj so bili na cesti, jim je stopil nasproti fašist, obdan in podpiran od karabinjerov, ter jim z bombo

v roki zagrozil: »Ali nazaj na volišče, ali pa vržem med vas bombo!«

Ko so kmetje videli, da so jih orožniki pustili brez zaščite, so se ustrašili ter se pod pritiskom res vrnili na volišče in tu **glasovali za listo Italijanskega narodnega bloka**.

V MEDULINU

Sličnih zločinskih sredstev so se poslužili črnuhi in orožniki proti Hrvatoma tudi v Medulinu južno od Pulja. Da bi med naše kmete razširili strah, so najprej namestili nekaj dni pred volitvami količino dinamita pred neko hišo. Razstrelivo je z veliko močjo počilo in zaneslo med prebivalstvo preplah, a k sreči ni povzročilo škode.

Na dan volitev se je pa zgodilo naslednje. Predsednik volilne komisije g. Bacich, po poklicu uradnik pri apelacijskem sodišču v Pulju, torej mož, ki je prav dobro poznal postavbe in zato vedel, kaj dela, je stavil predlog, naj volivci ne glasujejo v celici, temveč **javno** v pričo komisije.

Naši ljudje so prišli v zadrego, a se niso marali odpovedati pravici tajnega glasovanja. Tedaj so jim pa začeli fašisti in celo **orožniki** groziti kar z bombami. Od vseh zapuščeni hrvatski kmetje so se sili vdali in glasovali javno, čeprav so vedeli, da je to protipostavno. Da bi bil izid volitev tak, kot so hoteli črnuhi, so povrh jemali Hrvatoma naše glasovnice ter jim silili v roke fašistovske. Pri tem grdem in kaznivem poslu je vneto sodeloval tudi medulinski brigadir orožnikov.

V POMERU IN ŽMINJU

Ravno tako kot v Medulinu je bilo glasovanje odpravljeno v Pomeru. Predlog so stavili fašisti in volilna komisija je ugodila njihovi protizakoniti zahtevi. Toda Hrvatje v Pomeru so ravnali drugače kot njihovi rojaki v Medulinu. Oni se niso vdali nasilju. V znak protesta so se oddaljili z volišča in šli domov, ne da bi volili. Fašistom se ni posrečilo, da bi to preprečili. (Nadaljevanje)

Posebno veliko je pisal Völkischer Beobachter o množičnem grobu v Katynu, kamor so povabili Nemci mednarodno komisijo, ki naj bi potrdila njihovo trditev, da so poljske častnike pobili Rusi, in pa o grozotah, ki so jih počenjali ruski vojaki v osvobojenih krajih na vzhodu, zlasti še nad nemškim prebivalstvom, ki ni utegnilo zbežati, in posebno še nad ženskami. Poročal je tudi o dolgih kolonah nemških naseljencev, ki so z vsemi mogočimi prometnimi sredstvi bežali iz vzhodnih pokrajin proti Reichu. Nam se je zdelo tisto bežanje proti Nemčiji naivno, ker smo vedeli, da bo Nemčija sama morda še prej padla, kot jo bodo dosegli s svojimi konjskimi vpregami na blatnih cestah, ki so jih vse prepogosto zamašile vojaške kolone na umiku ali na poti v protinapad. Vendar se je potem izkazalo, da je vodil begunce skrivnostno gotov nagon samoohrane, ker je bilo prebivalstvo v sami Nemčiji res prizaneseno in si je po vojni v kratkih letih spet opomoglo od vojnih udarcev. Ne preostane nam drugo kakor priznati, da se ravnaajo množice v trenutkih usodnih zgodovinskih katastrof po enako trdnem in nezmotljivem nagonu kot živali, da se obvarujejo biološkega uničevanja, v čemer se morda razodeva skrivnostni poseg božje previdnosti v zgodovino.

Jeseni smo si sami nekoliko izboljšali prehrano v taborišču — z ukradenim krompirjem. Na plantaži je namreč dozoreval krompir in na njivah se je marsikateri grm izpraznil predčasno, seveda naskrivaj. V resnici smo pazili samo na to, da nas niso zalotile SS-ovske straže, katerim smo prisojali, da bi bile za nekaj krompirjev z užitkom ubile človeka. »Kapoti« samo »uradno« niso hoteli vedeti za to krajo, v resnici pa so bili pri njej obilno udeleženi. Kradli so drugi namesto njih. Kadar je bil krompir skuhan, so ga z užitkom pogoltali z lupinami vred kot mi vsi in vest jih ni prav nič pekla. Sicer pa so jim dajali duhovniki

V DACHAUSKIH BLOKIH

116

E. Z.

najlepši vzgled. Nekateri so pokazali presenetljiv talent za krajo krompirja in Hrastelj seveda ni bil zadnji med njimi.

Razlogov za opravičevanje tistih »tatvin« ni manjkalo. Predvsem smo bili mi tisti, ki smo krompir pridelali: posadili, okopali, ogreblili in tudi skopali, da ne govorimo o oranju in gnojenju njiv. Poleg tega se je dala ta kraja imenitno uvrstiti med »sabotažo« hitlerjanskega vojaškega stroja. Kolikor krompirja smo mi ukradli in pojedli, toliko manj so ga dobili s plantaže SS-ovci, hitlerjevska vojaščina ali menze, kjer so se hranili tisti, ki so pomagali v tej ali oni obliki poganjati iztrošeni Hitlerjev vojni stroj. Sicer smo čisto dobro vedeli, da nekaj ton krompirja več ali manj ne bo odločilo ali zavleklo vojne, vendar se nam je zdelo bolje, da ga pojemo mi kakor naši sovražniki. To nam ni povzročalo nikakih moralnih problemov. Naša ujetniška filozofija je izdelala o tem zelo jasne maksime in tudi katoliška moralika, kot se je zdelo, ni imela nič proti temu, da je romal krompir rajši v duhovniške kot v hitlerjanske želodce. Vsaj Hrastelj in njegovi duhovski tovariši vseh narodnosti niso kazali glede tega nikakih dvomov.

Hrastelj je preživel dolge ure v grmovju pri kuhanju krompirja v bleščeči se pločevinasti posodi za marmelado. Tudi mi drugi smo se vsak dan najedli krompirja v oblicah. Jutra so bila že hladna in tudi v opoldanskih urah nas je včasih že mrazilo ob oblačnih in vetrovnih dneh, zato se nas je polastil še posebno prijeten občutek, ko se je kak tovariš iz naše tatinske skupine prikazal iz grmovja s kadečo se pločevinasto posodo, podobno majhnemu vedru z žico, da jo je lahko nosil. (Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Juventus trdno na prvem mestu

Ze pred nekaj tednjami se je položaj na vrhu lestvice A lige italijanskega nogometnega prvenstva tako ustalil, da je bilo le malo verjetno, da bo katera enajstotica letos ogrožala Juventusovu naslov prvaka. Po zadnji prepričljivi zmagi (2:0) proti ekipi Bari ima Juventus kar 4 točke naskoka pred moštvi Inter, Milan in Spal, ki so na 2. mestu lestvice. Torinsko moštvo se poleg tega lahko edino ponaša, da ima pozitivno (+1) povprečje na angleški lestvici, da je doslej zabil največ golov (40), prejelo pa jih je najmanj (11), in da sta kar dva njuna napadalca (Sivori in Charles) na prvem mestu lestvice strelcev. Vrh tega ni v 8 tekmah na domačem igrišču izgubilo niti ene točke, v 7 srečanjih na tujih igriščih pa je bilo samo dvakrat poraženo. Obramba Juventus (Mantovani, Castano, Sarti, Emoli, Cervato in Colombo) je vedno v polni moči, napad pa je zelo prodoren. V njem se odlikujejo Boniperti, ki je v nedeljo odigral 400. srečanje za črno-belo enajstotico, Charles, Sivori, Stacchini in Nicolè.

Na 2. mestu lestvice so milanski ekipi Milan in Inter ter mlado moštvo Spal. Lanski prvak Milan je v nedeljo dosegel v Bologni veliko zmago (3:0). Internazionale pa je doma zaigrala neodločeno z bojevitimi enajstotico Udinese. Ta je celo vodila tekmo s 3:1 in šele proti koncu je Lindskegu uspelo, da je izenačil. V ospredju lestvice se čvrsto drži tudi Spal, ki ima sicer malo znane, a mlade in vztrajne igralce, med katerimi se odlikuje napadalec Massei.

Fiorentina je v nedeljo zaigrala neodločeno z Alessandria. Enajstotica je zelo vigrana in ima dobre napadalce, od katerih sta najboljša Hamrin (8 golov) in Lojaco (5 golov); odlikuje pa se tudi vratar Sarti.

LESTVICA

1. JUVENTUS 24, 2-4. Milan, Spal in Inter 20,
5. Fiorentina 19, 6. Bologna 17, 7. Padova 15,
- 8-10. Roma, Atalanta in Sampdoria 14, 11-13. Lazio, L. R. Vicenza in Udinese 13, 14-15. Napoli in Alessandria 12, 16-17. Palermo in Bari 11, 18. Genoa 6.

BOLOGNA IN PADOVA V ZLATI SREDINI

Bologna in Padova sta na 6. oziroma 7. mestu. Prvo moštvo je nestalno, saj se dogaja, da na tujem igrišču zmaguje, doma pa zgublja. Padova je v nedeljo prvič zmagala na tujem igrišču: ekipo Napoli je odpravila z 2:1. Njen najboljši igralec je gotovo Brighenti, ki je zabil že osem golov.

Roma, Atalanta in Sampdoria imajo po 14 točk, Lazio, L. R. Vicenza in Udinese 13. Ta moštva so si po moči precej enakovredna: imajo dokaj neučinkovite napade in boljšo obrambo. Navijači Napoli so tudi letos razočarani. Čeprav igra v napadu znana Vinicio in Del Vecchio, je prav ta del moštva najslabši, čeprav tudi obramba ni kdovekako čvrsta. Alessandria je skromna ekipa, a zanjo je zanimivo, da je v 15 srečanjih kar desetkrat igrala neodločeno.

Na predzadnjem mestu lestvice sta šibki enajstotici Palermo in Bari, na zadnjem pa že dolgo čepi Genoa, ki bo letos po vsej verjetnosti izpadla iz prve lige, čeprav igrajo zanjo znani igralci Buffon, Corradi, Beraldo, Abbadie in Frignani.

V B LIGI VODI TORINO

Kot je bilo pričakovati, je vodstvo druge lige zadnji čas prevzelo moštvo Torino. Čeprav mu ena točka prednosti pred ostalimi enajstotkami še ne jamči končne zmag, mu nedeljski neodločeni izid daje trdno upanje, da bo ponovno prešel v prvo ligo. Najboljši igralec Torina je Virgili, ki je v 17 tekmah zabil kar 11 golov.

V ospredju lestvice so še Catania, Lecco, Venezia in Marzotto, ki je v nedeljo zaigral neodločeno (1:1) v Trstu. Osemnajst točk imajo Triestina, Modena in OZO Mantova. Tržaško moštvo letos ni posebno uspešno. Doma je trikrat igralo neodločeno in bilo kar dvakrat poraženo, na tujih igriščih pa je doseglo 2 zmagi in 3 neodločene izide.

Na dnu lestvice je Novara, ki je doslej zabila samo 5 golov.

V C LIGI OSTRI BOJI

V 3. ligi italijanskega nogometnega prvenstva so moštva porazdeljena na tri skupine. V prvi vodita Pro Patria in Bolzano, ki sta v nedeljo igrala neodločeno. Na zadnjem mestu lestvice je enajstotica CRA CRDA iz Tržiča. Najboljši strelca je Cella (Piacenza).

V drugi skupini je na 1. mestu Prato pred Pisa. Prato je v nedeljo zabil Riminiju kar 4 gole; v zmagovitem moštvu se odlikuje napadalec Mencacci, ki je v 15 srečanjih kar 14-krat pretresel nasprotnikova vrata.

Bojevitte tekme se odigravajo tudi v preostali skupini, kjer je na prvem mestu Foggia Incedit, ki pa je v nedeljo dosegla v Trapaniju hud poraz (3:0). Na drugem mestu lestvice sta Cosenza in Trapani. Najučinkovitejši igralec je napadalec Prata Nocera, ki je doslej zabil 12 golov.

(d. t.)

Nekaj za smeh

LAZIVCA

Dva posestnika sta se takole ustila:
»Moje posestvo je tako veliko, da moram tri dni jezdit, preden ga obidem.«
»To ni nič; moje je tako obsežno, da sem nekoč poslal novoporočenca na molžo, a mleko so mi prinesli šele njuni otroci!«

PODOBOST

»Ta otroka sta si podobna kot dve kapljici vode.«
»Nič čudnega, saj je njun oče vinski trgovec.«

TOLAZBA

»No, Francelj, kako se počutiš v zakonskem stanju?«

»Hvala, prav dobro. Moja žena je pravi angel. Vsak dan mi pomaga pri umivanju posode.«

PLES IN ROKOBORBA

Razlika med modernim plesom in rokoborbo je v tem, da so pri rokoborbi nekateri prijemi prepovedani.

EDISON IN PRAVILA

Leta 1912 je Edison nevarno zbolel. Družina ga je toliko nadlegovala, da je poslal po zdravnika, ki mu je predpisal zdravila. Edison je poslal recept v lekarno, lek pa zmetal skozi okno.

»Kaj vendar delaš?« se je zgrozil znanec.
»Ljubi moj,« je rekel Edison, »zdravnik hoče živeti in zato sem poslal ponj; lekarnar tudi in zato sem naročil lek. Jaz pa hočem ravno tako živeti in zato sem zdravila vrgel skozi okno.«

Za bistro glave

1. VSTAVLJALNICA

Z N M V J D L J D J K
G V R J K R M S L J V D
N M S L J N P R J T N R Č
A I I O E A U E I O O I
O A I I O E O I I O E I
E E E I

Vstavite spodnje samoglasnike v istem vrstnem redu med gornje soglasnike, da dobite neko misel.

2. BISTRI JANEZEK

Oče naroči Janezu, naj prinese iz kleti natančno sedem litrov vina; z njim pa mu da dva vrča, od katerih drži eden 9 litrov, drugi pa 4. Kako je Janez rešil očetovo nalogo?

(Rešitve v prihodnji številki)

Sluga prisluškuje pri priprtih vratih; pokliče zdravnike, ki pregovarjajo starega vladarja, naj se umakne v spalnico.

Ne dà se pregovoriti. Čez par minut se zbere in migne navzočim, naj ga puste samega. Skuša delati, delati, da ne bi videl Smrti, ki se bliža. Še se bori ponosni Habsburžan z njo. Sluga vstopi. Monarh mu pokaže proti steni. Komornik ne vidi plazečih se smrtnih senc.

Sedma ura odbije in vladar se zgrudi v nezavest. Sluga plane h gospodarju. Pozvoni. Priteče profesor Ortnor in ugotovi, da se je vnetje razširilo na obe pljuči. Ni več upanja! Nezvestnega cesarja odneso na posteljo. Za par sekund pride še k sebi, nato zapre trudne oči in zaspi.

Dvorni obredni mojster skliče vse nadvojvode in nadvojvodinje. Nujni brzovojvode je dosegel na fronti tudi prestolonaslednika Karla, ki je 24 ur nepretrgoma potoval z italijanskega bojišča. Karl se je zavedal, da gre za usodni prelom v zgodovini habsburške dinastije in monarhije.

Ob osmih zvečer je bila vsa cesarska družina zbrana. Odprla so se dvokrilna vrata.

115

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

ta. Pravkar se je cesar prebudil iz predsmrtnega sna in lahen nasmeh je spreletel njegovo obličje, ko je zadnjikrat pogledal svoje. Govoriti ni več mogel.

Ko so se člani cesarske rodbine umaknili v sosedni salon, se je pripetil dogodek, ki je ob smrtni postelji čudno vplival na navzoče in dal povoda šušljanju po dunajskih kavarnah.

V sobo umirajočega cesarja je vstopila bivša igralka in prijateljica v starosti osamelega vladarja Katarina Schratt. Nadvojvodinja Valerija, ki se je še mudila pri očetu, je Schrattovi vsa jezna obrnila hrbet. Eden izmed slug, ki ga je opogumil Valerijin nastop, je ogorčeno pozval damo, naj se odstrani. Vsa žalostna in s solzami

v očeh se je edina resnična prijateljica starega vladarja obrnila proti vratom. Tedaj pa je pristopil k njej mlad mož v general-ski opravi in ji dvorljivo ponudil roko. Bil je prestolonaslednik Karel. Z veliko ihto so se umaknile vse nadvojvodinje in lakaji, ko je bodoči cesar povedel jokajočo gospo k umirajočemu.

Pred veličanstvom smrti se je dvorska etiketa umaknila. —

Škof Seidl je pristopil in podelil poslednje olje umirajočemu Francu Jožefu. Cesar je komaj vidno pokimal z glavo, nato je zaspal, zaspal za večno. Brez smrtnih muk in trzajev, kot da gre za običajni uradni posel.

Ura je pravkar odbila deveto.

(Dalje)

RADO BEDNARIK

30

za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

Iz Trsta

ZA KOKOSEREJCE

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu nudi tudi letos prispevek ob nakupu en dan starih piščet naslednjih odbranih pasem: Plymouth bela, New Hampshire, Rhode Island Parmenter in Livorneška bela.

Kokošerejci, ki žele dobiti prispevek, lahko naročijo pri Kmetijskem nadzorništvu v Trstu (ul. Ghega 6) najmanj 25 piščet ene omenjenih pasem in največ 50 piščet dveh pasem. Naročila sprejemajo do 14. februarja. Ob naročilu moraš plačati 130 lir za vsako piščet; piščeta pa boš prejel v marcu ali aprilu.

OBVESTILO KMETOVALCEM

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu sporoča, da bo v korist tukajšnjega kmetijstva ukrenilo naslednje:

1. Nudilo bo prispevek za nakup čebulic mečkov (gladiol) odbranih sort. Prispevek bo znašal 30% nakupne cene. Ob naročilu je treba dati na račun 10 lir za vsako čebulico, naročiti pa jih moraš najmanj 200. Naročila sprejemajo do 20. februarja.

2. Nudilo bo prispevek za nakup semena večne detelje (lucerne), detelje inkarnatke in mešanice travnih semen. Nadzorništvo sprejema naročila, dokler ne izčrpa sklada, ki je bil v ta namen določen. Prispevek znaša 30% nakupne cene semen.

3. Kmetovalci lahko prejmejo tudi prispevek za nakup naslednjih odbranih vrst povrtine: špinace (Norman, Vicking, Gaudry, Virofly), graha (mali Provençal, Laxton superbo, Senator, Telefon, Merviglia di Helvendon, Adermann), baldrijana (valeriana) debelega semena, redkvice (Excelsior, Riegl, Saxa). Prispevek znaša največ 50% nakupne cene.

Kdor se za to zanima, lahko dvigne nakazilo na Kmetijskem nadzorništvu. Za vsako vrsto semena bo lahko prejel največ 2.500 lir prispevka. Razdeljevanje nakazil traja, dokler se ne izčrpa v ta namen določen sklad.

dr. R. HLAVATY

ZOBOZDRAVNIK

Ordinira za ustne in zobne bolezni in zobno protetiko

v TRSTU, ul. Lavatoio 4/I

Vsak dan (razen sobote in praznikov) od 15. do 18.30

KROZEK SLOVENSKEH IZOBRAZENECV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 22. januarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje pisatelja dr. Josipa Tavčarja o temi:

»SODOBNA KULTURA IN TEHNIKA«

— 0 —

TECAJ ZA STROKOVNE TOLMAČE

V kratkem se bo začel tečaj za strokovne prevajalce in tolmače. Razni strokovnjaki bodo predavali o primerjalnem slovensko-italijanskem izrazoslovju s pravnega, gospodarskega in tehničnega področja. Kdor se namerava udeležiti tečaja, naj se čimprej prijavi v Trstu, ul. Commerciale 5/I, kjer bo vsak delavnik od 10. do 12. ure dobil vsa potrebna pojasnila.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477